

МАУП

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ДИСЦИПЛІНИ**

“Європейська інтеграція”
(для бакалаврів)

Київ - 2016

Підготовлено доцентом кафедри державного управління та самоврядування
В.В. Утвенком

Затверджено на засіданні кафедри державного управління та самоврядування
(протокол №10 від 20 квітня 2016)

*Схвалено Вченою радою Інституту соціальних наук і самоврядування
Г.А Алієва Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №9 від 29
квітня 2016)*

Утвенко В. В. Навчальна програма дисципліни “Європейська інтеграція”
(для бакалаврів). – К.: МАУП, 2016. –17 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Європейська інтеграція”, вказівки до підготовки рефератів, теми рефератів, питання для самоконтролю, а також список літератури.

©Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтеграційні процеси для європейських країн були характерні ще задовго до створення Європейського Союзу, свідченням чого є укладання цілої низки міждержавних угод після наполеонівських війн, створення військово-політичних союзів Центральних держав та Антанти на початку ХХ ст., Версальська система після Першої світової війни. Однак ці тимчасові міждержавні об'єднання не призвели до створення єдиної Європи. Більш того, Версальська (Версальсько-Вашингтонська система) відштовхнула від себе Німеччину та деякі інші країни, які зазнали поразки під час Першої світової війни, зумовила прихід до влади Гітлера, що зрештою призвело до ще більш кривавої Другої світової війни. Лише після закінчення війни під загрозою експансії з боку СРСР, який окупував значну частину Європи, західноєвропейські країни (в тому числі такі непримиренні вороги як Франція та Німеччина) дійшли згоди до об'єднання, що і стало початком європейської інтеграції.

Після здобуття незалежності Україна з самого початку проголосила курс на європейську інтеграцію, свідченням чого стало укладання нашою державою цілої низки міждержавних угод з Європейськими країнами та взяття на себе ряду зобов'язань з дотримання прав людини, надання більших повноважень територіальним громадам тощо. Крім цього, Україна бере активну участь в багатьох європейських програмах та організаціях, в тому числі в рамках ОБСЄ. У 1995 р. Україна стала членом Ради Європи, а через два роки ратифікувала Європейську Хартію місцевого самоврядування.

Особливо процес зближення України з ЄС прискорився в останні роки, при цьому вирішальним фактором стала військова та економічна агресія Російської Федерації проти нашої країни. Зрештою, у червні минулого року Україна підписала Угоду про Асоціацію з ЄС, яку вже ратифікувало ряд європейських країн. Але, на жаль, під тиском Росії ця угода ще не вступила в дію в повній мірі.

“Європейська інтеграція” є однією з дисциплін, що належить до тих, які створюють основну базу знань, необхідну для ефективної підготовки фахівців в

галузі державного управління та місцевого самоврядування, державної служби, регіонального розвитку. “Європейська інтеграція” є предметом, який входить до циклу обов’язкових дисциплін професійної та практичної підготовки фахівців зі спеціальності «Державне управління».

Підготовка фахівців в сфері державного управління має на меті дати слухачам теоретичні знання та виробити в них практичні навички опрацьовувати й обґрунтовувати конкретні пропозиції, які стосуються актуальних проблем державного управління та місцевого самоврядування на сучасному етапі державотворення в контексті європейської інтеграції України.

У зв’язку з цим у програмі вивчення дисципліни “Європейська інтеграція” для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр міститься як теоретичний матеріал, так і специфіка застосування отриманих знань та навичок на практиці.

У ході вивчення даного предмету магістранти знайомляться з теоретико-методологічними засадами, об’єктом, предметом, метою та завданнями дисципліни, вивчають сутність, природу та особливості євроінтеграційних процесів та участь в них України. Всебічне опанування даної дисципліни дозволить слухачам **знати:**

- теоретичні основи процесу європейської інтеграції;
- історію європейських інтеграційних процесів;
- політичні, соціальні та культурні чинники євроінтеграції;
- детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах євроінтеграції;
- роль громадської думки у процесах євроінтеграції;
- правові засади функціонування Європейського Союзу;
- основні інституції Європейського Союзу;
- спільні політики Європейського Союзу;
- процедуру та критерії вступу до ЄС;
- основні напрямки та механізми підвищення ефективності євроінтеграційної

політики;

- місце України в Європейському Союзі;
  - особливості здійснення європейської політики сусідства та роль в ній України;
  - зміст плану дій Україна — ЄС;
  - співпрацю України з Європейським Союзом на шляху до нової базової угоди;
  - зміст політики Східного партнерства;
  - позиції та інтереси держав у формуванні східної політики ЄС на початку XXI ст.
- сценарії, проблеми і фактори майбутнього європейської інтеграції України.

Отже, програма навчальної дисципліни “Європейська інтеграція” спрямована на те, щоб дати слухачам знання теоретичних основ дисципліни та застосування ними здобутих знань, умінь та навичок на практиці.

Дисципліна “Європейська інтеграція” викладатиметься з урахуванням найсучасніших інтерактивних методик.

МАУП

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

дисципліни

«Європейська інтеграція»

№п/п	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль 1. Теоретичні засади дисципліни
1	Теорія та історія європейських інтеграційних процесів
2	Політичні та соціальні чинники європейської інтеграції
3	Культурні чинники євроінтеграції. Детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах євроінтеграції.
4	Роль громадської думки у процесах євроінтеграції. Основні напрямки та механізми підвищення ефективності євроінтеграційної політики.
	Змістовий модуль 2. Особливості розвитку євроінтеграційних процесів
5	Право Європейського Союзу
6	Інституції Європейського Союзу
7	Спільні політики Європейського Союзу
8	Процедури та критерії вступу до ЄС
	Змістовий модуль 3. Україна на шляху до європейської інтеграції
9	Україна та Європейський Союз
10	Європейська політика сусідства та Україна. План дії Україна-ЄС: пріоритети та результати співпраці.
11	Україна та Європейський Союз на шляху до нової базової угоди. Східне партнерство — новий формат базової політики ЄС.
12	Позиції та інтереси держав-членів у формуванні Східної політики ЄС на початку XXI ст. Сценарії, проблеми і фактори майбутнього європейської інтеграції України.
Разом годин: 120	

Зміст
дисципліни

«Європейська інтеграція»

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади дисципліни

Тема 1. Теорія та історія європейських інтеграційних процесів

Теорія та історія європейських інтеграційних процесів. Сутність та види інтеграції. Державний суверенітет та інтеграція. Історія європейської інтеграції: еволюція європейської ідеї; договори про заснування та Єдиний європейський акт; інституційне будівництво. Конституція ЄС. Лісабонський договір. Зона вільної торгівлі з ЄС.

Література [1; 2; 4; 7; 9; 10; 13; 14; 17]

Тема 2. Політичні та соціальні чинники європейської інтеграції

Роль самоорганізаційних процесів в євроінтеграції. Виникнення та розвиток ЄС. Перешкоди на шляху інтеграції України до ЄС. Аргументи, що призводять до доцільності європейської інтеграції. Вирішення гуманітарних питань в контексті європейських цінностей. Соціальні гарантії та пенсійне забезпечення в контексті європейської інтеграції України. Пріоритети подальшого розвитку молодіжної політики в Україні як шлях наближення до євростандартів.

Література [2; 4; 7; 9; 14; 16; 21; 22]

Тема 3. Культурні чинники євроінтеграції. Детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах євроінтеграції.

Європейський зміст української свідомості. Культура як генеральний простір соціальних перетворень. Ліберально-демократичні цінності та норми як підвалина європейської інтеграційної модернізації. Україна в контексті європейського інтеграційного процесу. Етнічний чинник як одна з детермінант оптимізації етнонаціональних процесів. Головні парадигми етнічності. Детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах євроінтеграції.

Література [2; 4; 7; 9; 14; 16]

Тема 4. Роль громадської думки у процесах євроінтеграції. Основні напрямки та механізми підвищення ефективності євроінтеграційної політики.

Сутність громадської думки та її значення для євроінтеграції. Уявлення українців щодо євроінтеграції та відношення до європейських структур. Соціальна аргументологія і проблеми євроінтеграції. Розвиток європейського інтеграційного процесу. Вплив процесу розширення ЄС на економіку України. Основні напрямки та механізми підвищення ефективності євроінтеграційної політики.

Література [2; 4; 7; 9; 14; 16]

Змістовий модуль 2. Особливості розвитку євроінтеграційних процесів

Тема 5. Право Європейського Союзу

Правова система Європейського Союзу. Основні принципи права ЄС. Первинне і похідне законодавство. Основні правові акти Європейського Союзу. Проблема адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Джерела та види європейського права.

Література [2; 4; 6; 7; 13; 14; 17]

Тема 6. Інституції Європейського Союзу

Особливості інституційної системи ЄС. Поліцентричність структури. Характерні риси та структура основних інституцій Європейського Союзу. Розподіл влад в ЄС і суміщення функцій інституцій. Інституційна реформа в зв'язку з підписанням Лісабонського договору. Єдиний європейський акт 1986 р. та його вплив на інституції ЄС.

Література [2; 4; 6; 7; 13; 14; 17]

Тема 7. Спільні політики Європейського Союзу

Спільні політики Європейського Союзу та їх класифікація. Економічний і валютний союз. Спільна зовнішня політика і політика безпеки. Особливості функціонування механізму соціальної політики ЄС на сучасному етапі розвитку.

Характеристика промислової політики ЄС. Регіональна політика Європейського Союзу.

Література [2; 4; 6; 7; 13; 14; 17]

Тема 8. Процедури та критерії вступу до ЄС

Склад Європейського Союзу. Порядок вступу нових членів до ЄС. Критерії вступу. Процес приєднання до Європейського Союзу. Договір переговорів про вступ до ЄС країн Центральної та Східної Європи. Наслідки виконання членських критеріїв для України.

Література [2; 4; 6; 7; 13; 14; 17]

Змістовий модуль 3. Україна на шляху до європейської інтеграції

Тема 9. Україна та Європейський Союз

Основні етапи відносин Україна — ЄС. Організаційне забезпечення і координація політики європейської інтеграції. Основні сфери співробітництва між Україною та ЄС. Порядок денний Асоціації Україна — ЄС. Європейська політика сусідства. Східне партнерство.

Література [1; 3; 5; 6; 8; 11-13; 17-19]

Тема 10. Європейська політика сусідства та Україна. План дій Україна - ЄС: пріоритети та результати співпраці.

Формування концепції європейської політики сусідства. Пріоритетні напрями дії та механізми імплементації політики сусідства. Засади та напрямки реформування політики сусідства. Пріоритети співпраці в рамках Плану дій Україна — ЄС через призму національних інтересів України. Моніторинг виконання Плану дій Україна — ЄС. Результати співробітництва Україна — ЄС. Вплив виконання Плану дій Україна — ЄС на процеси внутрішнього реформування України.

Література [1; 3; 5; 6; 8; 11; 12; 17-19]

Тема 11. Україна та Європейський Союз на шляху до нової базової угоди. Східне партнерство — новий формат базової політики ЄС.

Створення організаційних засад переговорного процесу. Угода про асоціацію

як організаційно-правовий механізм відносин ЄС із третіми країнами. Переговори щодо формування зони вільної торгівлі. Лібералізація візового режиму між Україною та ЄС. Порядок денний Асоціації Україна — ЄС. Виникнення і розробка ініціативи Східного партнерства. Пріоритети Східного партнерства та перспективи України.

Література [1; 3; 5; 6; 8; 11; 12; 17-19]

Тема 12. Позиції та інтереси держав-членів у формуванні Східної політики ЄС на початку XXI ст. Сценарії, проблеми і фактори майбутнього європейської інтеграції України.

Інтереси ЄС у Східній Європі. Формування нового східного виміру політики ЄС на завершальному етапі розширення на Схід. Позиції окремих держав — членів ЄС щодо формування східної політики ЄС. Сучасні чинники і перспективи євроінтеграційного курсу України. Внутрішні та зовнішні чинники стримування євроінтеграційного курсу України. Роль політичного чинника у стратегії розширення ЄС. Євроінтеграційний досвід Польщі: уроки для України.

Література [1; 3; 5; 6; 8; 11; 12; 17-20]

ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ РЕФЕРАТІВ

Підготовка студентами рефератів передбачає розвиток навичок самостійного пошуку необхідної інформації, опрацювання та осмислення теоретичного і практичного матеріалу. Вибір теми – довільний.

Реферат виконується на скріплених аркушах паперу формату А4. На титульній сторінці вказуються: назва дисципліни («Політика європейської інтеграції»); прізвище, ім'я, по батькові студента, номер групи. Реферат має містити план і список літератури та повинен складатися зі вступу, кількох розділів та висновків. На останній сторінці ставиться дата виконання роботи та підпис студента.

У ході підготовки реферату студент має використовувати вітчизняні та іноземні інформаційні матеріали, самостійно проводити пошук документальної та фактографічної інформації, здійснювати систематизацію та узагальнення даних,

виявляти ключові моменти, використовувати електронну пошту та телеконференції, застосовуючи методи пошуку в мережі Інтернет. У випадку необхідності слід проводити реферування документів, формуючи власні погляди на явища, події та процеси, базуючись на знанні граматичних форм.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Теоретичні засади політики європейської інтеграції.
2. Історія європейської інтеграції.
3. Зона вільної торгівлі з ЄС: створення, умови функціонування.
4. Політичні чинники європейської інтеграції.
5. Соціальні чинники європейської інтеграції.
6. Країни-донори в Європейському Союзі.
7. Країни-отримувачі допомоги в Європейському Союзі.
8. Культурні чинники євроінтеграції.
9. Детермінанти оптимізації етнонаціональної ідентичності в умовах євроінтеграції.
10. Роль громадської думки у процесах євроінтеграції.
11. Основні напрямки та механізми підвищення ефективності євроінтеграційної політики.
12. Особливості розвитку євроінтеграційних процесів.
13. Право Європейського Союзу.
14. Європейська Хартія місцевого самоврядування та її вплив на розвиток місцевого самоврядування в Україні.
15. Характер права Європейського Союзу.
16. Види права Європейського Союзу.
17. Інституції Європейського Союзу.
18. Європарламент: створення, склад, основні напрямки діяльності.
19. Спільні політики Європейського Союзу.
20. Роль інституцій ЄС у процесі вироблення та реалізації спільних політик.

21. Процедури та критерії вступу до ЄС.
22. Досвід переговорів про вступ країн Центральної та Східної Європи до ЄС.
23. Україна на шляху до європейської інтеграції.
24. Україна та Європейський Союз: основні напрямки співпраці.
25. Європейська політика сусідства та Україна.
26. План дій Україна - ЄС: пріоритети та результати співпраці.
27. Україна та Європейський Союз на шляху до нової базової угоди.
28. Східне партнерство — новий формат базової політики ЄС.
29. Позиції та інтереси держав-членів у формуванні Східної політики ЄС на початку XXI ст.
30. Сценарії, проблеми і фактори майбутнього європейської інтеграції України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Розкрийте сутність політики європейської інтеграції.
2. Назвіть головні засади політики європейської інтеграції.
3. Конституція ЄС.
4. Лісабонський договір.
5. Зона вільної торгівлі з ЄС.
6. Розкрийте сутність та зміст поняття суверенітет.
7. Що таке державний суверенітет?
8. Яким чином політика європейської інтеграції впливає на державний суверенітет країн-членів ЄС?
9. Коли було створено ЄС?
10. Аргументи, що призводять до доцільності європейської інтеграції. Вирішення гуманітарних питань в контексті європейських цінностей.
11. Назвіть країн-засновників Європейського Союзу.
12. Що таке інтеграція?
13. Країни-донори в Європейському Союзі.
14. Країни-отримувачі допомоги в Європейському Союзі.

15. Культурні чинники євроінтеграції.
16. Охарактеризуйте принцип суверенної рівності держав.
17. Висвітліть основні етапи європейських інтеграційних процесів.
18. Назвіть основні політичні чинники політики європейської інтеграції.
19. Які Ви знаєте соціальні чинники євроінтеграції?
20. Хто є країнами-донорами в Європейському Союзі?
21. Які країни ЄС отримують найбільше фінансової допомоги?
22. Яку політику проводять країни ЄС по відношенню до майбутніх його членів?
23. Виділіть культурні чинники європейської інтеграції.
24. Ліберально-демократичні цінності та норми як підвалина європейської інтеграційної модернізації.
25. Україна в контексті європейського інтеграційного процесу.
26. Етнічний чинник як одна з детермінант оптимізації етнонаціональних процесів.
27. У чому полягає сутність української свідомості?
28. Яким чином громадська думка впливає на політику європейської інтеграції України?
29. Назвіть основні напрямки співробітництва між Україною та ЄС.
30. Назвіть головні умови функціонування громадської думки.
31. Висвітліть основні напрямки та механізми підвищення євроінтеграційної політики України.
32. Соціальна аргументологія і проблеми євроінтеграції.
33. Розвиток європейського інтеграційного процесу.
34. Вплив процесу розширення ЄС на економіку України.
35. Чи тотожні поняття “право Європейських співтовариств” і “право ЄС”?
36. Які ознаки національної системи права та міжнародної системи права інтегрує в собі правова система ЄС?
37. Склад Європейського Союзу.
38. Порядок вступу нових членів до ЄС.

39. Процес приєднання до Європейського Союзу.
40. Основні етапи відносин Україна — ЄС.
41. Основні сфери співробітництва між Україною та ЄС.
42. Пріоритетні напрями дії та механізми імплементації політики сусідства.
43. Засади та напрямки реформування політики сусідства.
44. Вплив виконання Плану дій Україна — ЄС на процеси внутрішнього реформування України.
45. Угода про асоціацію як організаційно-правовий механізм відносин ЄС із третіми країнами.
46. Порядок денний Асоціації Україна — ЄС.
47. Виникнення і розробка ініціативи Східного партнерства.
48. Позиції окремих держав — членів ЄС щодо формування східної політики ЄС.
49. Євроінтеграційний досвід Польщі: уроки для України.
50. Дайте характеристику основним актам вторинного права ЄС.
51. Визначте компетенцію суду ЄС в правотворчому процесі.
52. У чому полягає незалежність європейського права?
53. Порівняйте компетенцію Європейської Ради за Маастрихтським та Лісабонським договорами.
54. Визначте основні етапи формування та діяльності Європейського парламенту.
55. Дайте характеристику основним концепціям, що покладені в основу діяльності наднаціональних інституцій ЄС.
56. Схематично окресліть основні етапи розвитку інституційної системи Європейського Союзу.
57. Назвіть джерела правового статусу органів Європейського Союзу.
58. Інституційна реформа в зв'язку з підписанням Лісабонського договору.
59. Єдиний європейський акт 1986 р. та його вплив на інституції ЄС.
60. Спільні політики Європейського Союзу та їх класифікація. Економічний і валютний союз. Спільна зовнішня політика і політика безпеки. Особливості

функціонування механізму соціальної політики ЄС на сучасному етапі розвитку. Характеристика промислової політики ЄС. Регіональна політика Європейського Союзу.

61. Визначте компетенцію Європейської Ради при втіленні базових і вторинних політик.

62. Визначте основні етапи вироблення і реалізації горизонтальних політик.

63. Дайте характеристику основних компетенцій, що покладені в основу діяльності наднаціональних інституцій ЄС у сфері вторинних політик.

64. Схематично окресліть основні процедури прийняття рішень при виробленні спільних політик.

65. Коли був укладений Лісабонський договір?

66. Назвіть основні етапи вступу до ЄС.

67. Виділіть головні критерії вступу до ЄС.

68. У чому полягає сутність Копенгагенських критеріїв вступу до ЄС?

69. Визначте компетенцію основних інституцій ЄС при проведенні процесу приєднання нових держав-членів.

70. Проаналізуйте основні вимоги до держав-кандидатів на приєднання до Європейського Союзу.

71. Охарактеризуйте переговори щодо угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

72. Назвіть основні сфери співробітництва між Україною та ЄС.

73. З якими труднощами зіштовхнулася Україна на шляху реалізації своєї євроінтеграційної політики?

74. Що на сьогодні можна назвати головними здобутками у відносинах між Україною та ЄС?

75. Визначте пріоритетні завдання реформ в Україні, вирішення яких сприятиме наближення нашої держави до ЄС.

76. Назвіть причини започаткування єдиної політики сусідства (ЄПС) України з ЄС.

77. У чому полягає спільність держав-адресатів ЄПС?
78. Чи є рамки ЄПС адекватним євроінтеграційним прагненням України?
79. Проаналізуйте взяті Україною зобов'язання у різних розділах Плану дій.
80. Як Ви оцінюєте фінансову допомогу ЄС, яка була надана в рамках програми ТАСІС та Європейського інструменту сусідства та партнерства?
81. Коли була створена програма Східне партнерство?
82. Охарактеризуйте позиції сторін в ході переговорів щодо нової базової угоди між Україною та ЄС.
83. Що являє собою механізм асоціації, який застосовується в угоді?
84. У чому полягає складність переговорного процесу щодо формування Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС?
85. Опишіть пріоритети співпраці в рамках Східного партнерства.
86. Який зміст Ви вкладаєте в поняття “Східна політика ЄС”?
87. Який інтерес має ЄС у Східній Європі?
88. Чи відповідає інтеграція України до ЄС важливим інтересам українського народу?
89. Яким чином Російська Федерація перешкоджає вступу України до Європейського Союзу?
90. Опишіть значення політичних факторів у формуванні стратегії розширення ЄС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Барановський Ф. В.* Європейська інтеграція та демократичний розвиток України: концептуальний аналіз взаємовпливу: монографія / Ф. В. Барановський; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. - Луганськ: Елтон-2, 2007. - 407 с.
2. *ЄВРОПА* — сервер Європейського Союзу // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.europa.eu.int>
3. *Європейська інтеграція України: політико-правові проблеми* / В. П. Горбатенко

[та ін.]; ред. В. П. Горбатенко; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. - К.: Юридична думка, 2005. - 329 с.

4. *Журнал* Европейского Союза «Европа» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur.ru/en/article.htm>

5. *Кордон В. М.* Європейська та євроатлантична інтеграція України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. В. Кордон; Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 172 с.

6. *Міністерство* закордонних справ України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/>

7. *Офіційний сайт* ЄС Europe2020. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/eu2020/index_en.htm

8. *Офіцинський Р. А.* Європейська та євроатлантична інтеграція України. Соціальний аспект: навч. посіб. / Р. А. Офіцинський; Закарпатський держ. ун-т. Навчально-науковий ін-т філософії та євроінтеграційних досліджень. - Ужгород: Ліра, 2007. - 320 с.

9. *Політика* європейської інтеграції: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Г. Воронкова [та ін.]; ред. В. Г. Воронкова; МОН України. - К.: Професіонал, 2007. - 512 с.

10. *Сидорук Т. В.* Європейська інтеграція України: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Тетяна Сидорук, Віктор Павлюк, Валерій Малькін; Нац. ун-т "Остроз. акад.". - Л.: ПАІС, 2011. - 270 с.

11. *Скулиш Є. Д.* Європейська інтеграція України: підруч. для слухачів, курсантів та студентів ВНЗ / Є. Д. Скулиш, О. Д. Довгань, О. М. Солодка; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., заслуж. юриста України Є. Д. Скулиша; Нац. акад. Служби безпеки України. - Київ: Наук.-вид. центр Нац. акад. СБ України, 2012. - 383 с.

12. *Україна* та європейська інтеграція: публічно-правові аспекти: [монографія] / [Авер'янов В. Б. та ін.]; за заг. ред. В. Б. Авер'янова, С. Ф. Демченка; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К.: Преса України, 2010. - 631 с.

13. *Шамраєва В. М.* Політика європейської інтеграції: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Шамраєва; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. - Х.: Магістр, 2012. - 223, [1] с.

14. *Шемятников В. Г.* Европейская интеграция: учеб. пособие / В. Г. Шемятников. - М.: Международные отношения, 2007. - 256 с.

Додаткова

15. *Авакян Т. А.* Політика європейської інтеграції як базовий компонент національної безпеки України: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Авакян Тігран Ашотович; Таврійський національний ун-т ім. В.І.Вернадського. - Сімферополь, 2009. - 19 с.

16. *Державне управління та європейська інтеграція: еволюція поглядів: навч. посіб.* / Вітер Д. В. [та ін.]; Кабінет Міністрів України, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. - К.: Інтерсервіс, 2013. - 152 с.

17. *Євроатлантичне співробітництво та європейська інтеграція України: навч. посіб.* / [Деменко О. Ф. та ін.]; під заг. ред. канд. політ. наук, доц. Деменка О. Ф.; Нац. ун-т оборони України, Каф. міжнар. відносин. - К.: НУОУ, 2011. - 466 с.

18. *Європейська та євроатлантична інтеграція України: стан і перспективи: зб. наук. пр.* / Закарпатський держ. ун-т. Навчально-науковий ін-т філософії та євроінтеграційних досліджень ; упоряд., відп. ред. І. В. Артёмов; голова редкол. Ф. Г. Ващук. - Ужгород: Ліра, 2008. - 374 с.

19. *Микал О. К.* Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики: матеріали засід. "круглого столу" / Микал О. К., Гаряча Ю. П., Гуцал С. А.; за заг. ред. О. В. Снігир; Нац. ін-т стратег. дослідж. - К.: НІСД, 2010. - 63 с.

20. *Філоненко Р. Ю.* Європейська інтеграція України в контексті її відносин з Російською Федерацією: автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / Філоненко Роман Юрійович; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України. - К., 2008. - 19 с.

21. *Чала Н. Д.* Європейська інтеграція як фактор розвитку промисловості України:

автореф. дис... канд. екон. наук: 08.07.01 / Чала Ніна Дмитрівна; НАН України, Рада по вивч. продукт. сил України. - К., 2005. - 21 с.

22. *Ярова Л. В.* Соціальна політика України в контексті європейської інтеграції: монографія / Л. В. Ярова ; Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". - О. : Фенікс, 2011. - 318 с.

МАУП